

Frågor och svar för arbetet med grön infrastruktur

Denna sammanställning av frågor och svar (FAQ) är tänkt att ge stöd för länens arbete genom att ge svar på frågor från landskapets aktörer och en intresserad allmänhet. Dokumentet baseras på frågor som kommit till länsstyrelsen, Naturvårdsverket och andra myndigheter under arbetet med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. För en allmän förklaring av budskapen kring grön infrastruktur och själva arbetsprocessen för att ta fram regionala handlingsplaner hänvisar vi till Naturvårdsverkets hemsida.¹

Avgränsning: Dokumentet är inte tänkt att ingående förklara ekologiska termer och begrepp² eller ge svar på grundläggande landskapsekologisk teori om ekologiska nätverk, arters behov av olika miljöer i landskapet eller täthet av värdekärnor i landskapet. I vissa fall kommer begrepp att förklaras om de har visat sig svåra att kommunicera. En del begrepp som används finns publicerade på Naturvårdsverkets hemsida.

Arbetet med frågor och svar har skett genom att länsstyrelser och andra myndigheter har skickat in frågor som ofta ställs och där ett enhetligt svar efterfrågas. Naturvårdsverket har sammanställt frågorna och lagt till sådana som vi ofta fått. Vissa frågor har omformulerats något så att språk och tilltal ska vara enhetligt i dokumentet. Sammanställningen med frågor och svar är tänkt att utvecklas i de fall fler relevanta frågor inkommer.

¹ Hemsida om grön infrastruktur. Naturvårdsverket. <https://www.naturvardsverket.se/gron-infrastruktur>

² Viktiga begrepp i arbetet med grön infrastruktur. <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/gron-infrastruktur/begrepp-gron-infrastruktur2017.pdf>

Innehåll

INNEHÅLL	3
FRÅGOR OCH SVAR FÖR ARBETET MED GRÖN INFRASTRUKTUR	5
Grundläggande om arbetet med grön infrastruktur	5
Vad menas med grön infrastruktur?	5
Vad är regionala handlingsplaner för grön infrastruktur?	5
Hur är de regionala handlingsplanerna tänkta att användas	6
Vad innebär det att arbeta med grön infrastruktur?	6
Hur långsiktigt är arbetet med grön infrastruktur och vilket stöd har det?	6
Ska handlingsplanerna revideras? I så fall hur ofta?	7
Vad innebär det i praktiken att ett område är utpekad som värdestrakt?	7
Vad menas med att värdekärnor är isolerade respektive hänger samman i landskapet?	8
Varför tas inte underlagen fram nationellt så att alla län gör lika?	8
Vilket juridiskt stöd har arbetet med grön infrastruktur?	9
Vad kommer det att kosta och vem ska betala?	9
Hur ser relationen ut mellan ekosystemtjänster och grön infrastruktur?	9
Hur är samverkan och förankring av arbetet med grön infrastruktur tänkt att ske?	10
Vad är det för skillnader och likheter mellan regionala handlingsplaner för grön infrastruktur och regionala landskapsstrategier?	10
Grön infrastruktur och naturvårdsinsatser	10
Kommer naturvårdsinsatser att koncentreras till värdestrakter härnäst?	10
Grön infrastruktur i prövning och planering	11
Vad är det för skillnader och likheter mellan grön infrastruktur och grönstruktur?	11
Är nästa steg att ta fram lokala handlingsplaner för grön infrastruktur?	11
Vad har de regionala handlingsplanerna för juridisk status i den fysiska planeringen?	11
Påverkar handlingsplanen det s.k. kommunala planmonopolet?	12
Måste kommunen i sin översiktsplan redovisa hur översiktsplanen förhåller sig till den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur?	12
Får man exploatera i värdestrakt?	12
Grön infrastruktur i förvaltning och vid brukande av mark	13

Hur påverkar handlingsplanen mina möjligheter att bruka min skog eller bedriva min verksamhet?	13
Vad får man göra eller inte göra om ens fastighet ligger inom en värdetrakt?13	
Påverkas medel till ersättningar och stöd, till exempel för naturbetesmark, slåtteräng eller plantering av ädellövskog?	13
Hur ser kopplingen ut mellan grön infrastruktur och renskötsel?.....	14
Hur kan renen vara en indikator för grön infrastruktur?	14
Grön infrastruktur och kunskapsbrist.....	14
Kan det i handlingsplaner för grön infrastruktur pekas ut värdetrakter om kunskapen om värdena eller arterna saknas?	14

Frågor och svar för arbetet med grön infrastruktur

Grundläggande om arbetet med grön infrastruktur

Vad menas med grön infrastruktur?

Grön infrastruktur kan beskrivas som nätverk av natur. Med detta menas de naturliga strukturer, arter och processer som behövs för att djur, växter och svampar ska finnas kvar i framtiden. Ett gott tillstånd i naturen och robusta ekosystem är en förutsättning för ekosystemtjänster, de produkter och tjänster naturen ger som till exempel luftrening, pollinering och rekreation. De bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Regeringen har bestämt att vi ska använda grön infrastruktur som ett verktyg för att stärka biologisk mångfald i landskapets och dess förmåga att producera ekosystemtjänster.

Kunskap om grön infrastruktur ökar förståelsen för behovet av mångfald, variation och geografisk närhet för att stärka ekologiska processer och samband i landskapet. Förutsättningarna och behoven av insatser skiljer sig i olika delar av landet, för olika naturtyper, landskap och för olika organismer.

Vad är regionala handlingsplaner för grön infrastruktur?

Alla länsstyrelser tar fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. De innehåller följande delar:

- *Var länets värden i form av biologisk mångfald och ekosystemtjänster finns.* I många län presenteras även landskapsavsnitt där dessa kvaliteter i landskapet finns koncentrerade, så kallade värdestrakter. Idén är att presentera ett samlat kunskapsunderlag som kan användas när beslut av olika slag ska fattas om mark- och vattenanvändning och förvaltning. Länen har kommit olika långt i att beskriva var landskapets värden finns och generellt har arbetet med att beskriva den fysiska fördelningen av ekosystemtjänster bara påbörjats.
- *Länets främsta utmaningar, alltså vilka naturvärden som riskerar att gå förlorade eller har potential att utvecklas* om rätt insatser genomförs på rätt plats.
- *Framåtsyftande insatser för att möta utmaningarna.* Där möjligheterna finns kan dialog och samverkan mellan berörda aktörer leda till åtaganden för att nå gemensamt satta mål.

Åtgärder kan vara av olika karaktär, men utgår från redan befintliga regler och processer såsom hänsyn i brukande av mark och vatten, riktade naturvårdsinsatser eller hänsyn i prövning och planering. För att planera och genomföra åtgärder är det avgörande att berörda aktörer samverkar. På så vis kan alla aktörer utifrån sina förutsättningar bidra med kunskap, erfarenhet och engagemang så att åtgärder kan samordnas och genomföras på rätt plats och på bästa sätt. Frivilliga insatser är viktiga.

Hur är de regionala handlingsplanerna tänkta att användas

Handlingsplanerna är tänkta att fungera som ett samlat kunskaps- och planeringsunderlag för god hushållning med naturresurserna för de aktörer som verkar i, planerar för, förvaltar eller skyddar mark och vatten.

Handlingsplanerna kan ligga till grund för:

- *Prövning och planering.* De underlag och uttalade mål som tas fram och beskrivs i handlingsplanerna ger stöd vid avvägningar i planering av förändrad mark- och vattenanvändning. Detta kan gälla t.ex. när en väg ska dras, eller en tätort byggas ut.
- *Pågående mark- och vattenanvändning.* Handlingsplanerna kan ge stöd vid rådgivning samt planering av brukande och hänsyn i exempelvis jord- och skogsbruk.
- *Naturvårdsinsatser.* Handlingsplanerna kan ge stöd för prioritering av riktade naturvårdsinsatser i form av exempelvis fördelning av sökbara medel, restaureringar, skydd och skötsel av värdefulla naturområden. Här ingår exempelvis insatser inom våtmarkssatsningen, åtgärdsprogram för hotade arter och fördelning av sökbara medel för insatser i landskapet, till exempel den lokala naturvårdssatsningen (LONA).
- *Kunskapsförsörjning.* Även om huvudsyftet inte är att identifiera kunskapsbrist, så kan arbetet med att beskriva var värdena finns resultera i en ökad förståelse för var kunskap saknas. Handlingsplanerna kan därmed ge stöd till att identifiera var det finns särskilda behov att fortsätta utveckla underlag och kunskap. Det kan handla om att inventera, analysera eller beskriva ekologiska funktioner och processer i landskapet.

Vad innebär det att arbeta med grön infrastruktur?

Arbetet med grön infrastruktur innebär att planera och genomföra åtgärder för biologisk mångfald och ekosystemtjänster med utgångspunkt från landskapets förutsättningar. För att det ska bli möjligt beskrivs och analyseras landskapets fördelning av värdekärnor.³ I de regionala handlingsplanerna utgår man från kunskap om ekologiska processer såsom arters behov och förmåga att förflytta sig. Utifrån denna analys kan områden i landskapet som har särskilt goda, eller mindre goda förutsättningar för att upprätthålla dessa ekologiska förutsättningar identifieras. Genom att handlingsplanerna synliggör samband i landskapet förbättras förutsättningarna för effektiva åtgärder och hänsyn i olika processer såsom brukande, prövning och planering och för riktade naturvårdsinsatser.

Hur långsiktigt är arbetet med grön infrastruktur och vilket stöd har det?

³ Naturvårdsverket (2017). Viktiga begrepp i arbetet med grön infrastruktur.
<https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/gron-infrastruktur/begrepp-gron-infrastruktur2017.pdf>

Arbetet med grön infrastruktur är långsiktigt och har tydligt stöd internationellt, från EU:s strategi för biologisk mångfald ⁴ och nationellt från riksdag och regering, bland annat genom skrivningar i miljömålsarbetet.

Miljöarbetet i Sverige baseras på flera konventioner, det vill säga internationella överenskommelser. Den kanske viktigaste för arbetet med grön infrastruktur är konventionen om biologisk mångfald (CBD) ⁵ som vid FN-mötet 2010 utmynnade i Nagoyaprotokollet och de tjugo så kallade Aichimålen. År 2011 beslutade Europeiska kommissionen om en strategi för biologisk mångfald för att uppfylla Aichimålen, med sex strategiska mål.

För att leva upp till de överenskomna Nagoya- och Aichimålen samt den europeiska biodiversitetsstrategin har Sveriges riksdag antagit en strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. ⁶ I propositionen lyfts satsningen på grön infrastruktur fram som en central del av arbetet med biologisk mångfald i ett landskapsperspektiv. Arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur utgör en viktig del i genomförandet av strategin. Regeringen har gett i uppdrag till länsstyrelserna att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur.

Ska handlingsplanerna revideras? I så fall hur ofta?

Ja, det är tänkt att handlingsplanerna ska revideras med jämna mellanrum. Behovet av att revidera de två olika delarna i handlingsplanerna, nulägesbeskrivningen respektive åtgärdsförslagen, skiljer sig åt. Med vilket tidsintervall revidering ska ske är i dagsläget inte klart. Frågan om hur handlingsplanerna ska hållas aktuella kommer att tas upp i det fortsatta arbetet med grön infrastruktur.

I prövnings- och planeringssammanhang är det viktigt att kunna utgå ifrån aktuell information, vilket ställer krav på tätare översyn av underlag som ska fungera i dessa processer.

Vad innebär det i praktiken att ett område är utpekad som värdeetrakt?

Landskapsavsnitt som innehåller högre tätheter av biologiska värden av något slag än vad som finns i vardagslandskapet kan pekas ut som värdeetrakter i de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur. I handlingsplanernas beskrivning av värdeetrakten framgår det vilka ekologiska värden eller ekosystemtjänster som avses. I handlingsplanernas beskrivning av särskilda insatser kan det i vissa fall även preciseras på vilket sätt dessa värden kan beaktas och i vilka processer.

⁴ Europeiska kommissionen (2011). EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2020. http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_SV.pdf

⁵ Naturvårdsverket (2010) Konventionen om biologisk mångfald och svensk naturvård. Naturvårdsverkets rapport: 6389.

⁶ Regeringens proposition 2013/14:141. En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Riksdagens beslut refereras betänkande 2013/14: MJU27 och riksdagskrivelse 2013/14:359.

Det är viktigt att notera att värde-trakter är ett kunskapsunderlag och inte en skyddsform. I den nationella strategin för skydd av skog anges att värdefull skog inom värde-trakter ska prioriteras högre för skydd än motsvarande områden utanför värde-trakter. Detta innebär dock inte att all värdefull skog inom värde-trakter kommer att skyddas. Att ett område pekats ut som värde-trakt påverkar inte de formella krav som ställs på mark- och vattenanvändningen men det är önskvärt att berörda markägare och andra aktörer tar extra hänsyn till de värden som pekats ut i värde-trakten. Det väsentliga är inte värde-trakten i sig utan de gemensamma mål för geografiska eller tematiska insatser i landskapet som preciseras i handlingsplanerna.

Vad menas med att värdekärnor är isolerade respektive hänger samman i landskapet?

Värdekärnor för exempelvis ädellövskog, våtmark, sandhed eller naturlig gräsmark förekommer mer eller mindre spridda i landskapet. Detta gör att arter med olika förutsättningar har varierande förmåga, och behov av, att röra sig mellan värdekärnorna. I vissa landskap ligger värdekärnor så nära varandra att hela landskapet mer eller mindre fungerar som sammanhängande livsmiljö. I andra landskap är de kvaliteter som djur och växter behöver mer utspridda. Ofta förekommer värdekärnor som ligger mer eller mindre isolerade från varandra i landskapet.

Eftersom artrikedomen i ett landskap är så varierande kan värdekärnor i ett och samma landskap vara helt isolerade för en art och helt sammanhängande för en annan art. Ett landskap med till synes isolerade värdekärnor kan fungera som sammanhängande om behovet av areal är litet eller om en art har tillräckligt god förmåga att förflytta sig. Generellt är isolering dock ett problem för många arter, både på grund av den begränsade livsmiljön, risken för oförutsedda händelser och olika inavelseffekter. Historiskt sett har rationaliseringar och samhällsutveckling lett till att värdekärnor alltmer isolerats. Denna process kallas fragmentering.

Även om arbetet med grön infrastruktur i huvudsak riktar sig till att förbättra möjligheterna för arter att förflytta sig mellan miljöer i landskapet, så är även själva identifieringen av värdekärnor som är isolerade en viktig del. Först när detta är tydligt kan insatser riktas för att knyta ihop isolerade värdekärnor, där detta är möjligt.

Varför tas inte underlagen fram nationellt så att alla län gör lika?

Flera underlag för arbetet med regionala handlingsplaner har tagits fram på nationell nivå. Några exempel är förstudier om geografiskt täthet av ädellövträd, tallskogar, granskogar, lövskogar, gräsmarker, våtmarker och en nationell bulleranalys.

Det finns dessutom skäl till att handlingsplaner tas fram just på regional nivå. Sveriges län är olika, och tanken är att handlingsplanerna ska spegla dessa skillnader. Regionala skillnader beror på många faktorer såsom brukandehistorik, geografi, meteorologi, hydrologi, geologi och biologi vilket bör synas i handlingsplanernas värdering av landskapets värden. Dessutom lyfts dialog som avgörande för ett långsiktigt engagemang och för att handlingsplanerna ska leda till insatser för att nå gemensamma mål. Dialog sker

på regional och kommunal nivå, där förståelsen för enskilda landskapsaktörers verksamhet och förutsättningar är störst.

Vilket juridiskt stöd har arbetet med grön infrastruktur?

Grön infrastruktur är inte ett begrepp som används i lagstiftningen. Fungerande nätverk av natur är dock en förutsättning för att bevara biologisk mångfald i landskapet. Arbetet med grön infrastruktur är tänkt att skynda på arbetet för att nå miljömålen och ge stöd för miljöbalkens mål om en hållbar utveckling. De kunskapsunderlag och prioriteringar som beskrivs i handlingsplanerna är planeringsunderlag för bedömningar och avvägningar som ska ske vid tillämpning av miljöbalkens grundläggande hänsynsregler (2 kap miljöbalken) och hushållningsbestämmelserna (3 kap miljöbalken). Arbetet med grön infrastruktur baseras på internationella överenskommelser för att bland annat uppfylla åtaganden inom konventionen om biologisk mångfald.⁷ Arbetet är även väl integrerat i etappmålen för samtliga landskapsanknutna miljömål och målet om ett rikt växt- och djurliv.⁸

Vad kommer det att kosta och vem ska betala?

Arbetet med grön infrastruktur baseras på befintliga styrmedel och resurser och innebär i detta avseende inga nya kostnader. Olika aktörer kan bidra i arbetet utifrån egna förutsättningar och engagemang.

Genom de regionala handlingsplanerna tydliggörs behoven av insatser för att bevara och stärka ekologiska samband i landskapet. Åtgärder som föreslås i handlingsplanerna innebär naturligtvis kostnader, men ingår i de flesta fall i befintliga processer. Nya kunskapsunderlag ger bättre förutsättningar för olika aktörer att prioritera rätt insats på rätt plats. Bättre och mer tillgänglig kunskap om landskapets förutsättningar och åtgärdsbehov är på så sätt en förutsättning för effektivare användning av tillgängliga resurser i en hållbar samhällsutveckling.

Hur ser relationen ut mellan ekosystemtjänster och grön infrastruktur?

Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet.⁹ Arbetet med grön infrastruktur syftar till att bevara biologisk mångfald som är en förutsättning för att skapa robusta ekosystem som långsiktigt kan leverera ekosystemtjänster. Detta betyder att fungerande grön infrastruktur är en förutsättning för produktionen av de flesta ekosystemtjänster. Handlingsplanerna för grön infrastruktur är tänkta att kunna beskriva vilka ekosystemtjänster som produceras var och hur de kan beaktas i fysisk planering och andra sammanhang där markanvändningsbeslut fattas.

De regionala handlingsplanerna kan exempelvis redovisa var i landskapet viktiga ekosystemtjänster produceras, men också var det finns brister och utvecklingspotential. Insatser för att bevara och utveckla grön infrastruktur väljs och utförs ofta med syftet att

⁷ Naturvårdsverket. CBD – konventionen om biologisk mångfald. <http://www.naturvardsverket.se/cbd>

⁸ Naturvårdsverket. Miljömålen. <http://www.naturvardsverket.se/miljomal>

⁹ Naturvårdsverket. Vad är ekosystemtjänster? <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Ekosystemtjanster/Vad-ar-ekosystemtjanster/>

uppnå multifunktionalitet, det vill säga stödja produktionen av många olika ekosystemtjänster samtidigt, såsom rekreation, vattenrening och pollinering mm.

Hur är samverkan och förankring av arbetet med grön infrastruktur tänkt att ske?

Genom dialog och samverkan kan landskapets olika aktörer utifrån sina respektive verksamheter, förutsättningar och ambitioner få inspiration och underlag för att bidra i arbetet med att stärka grön infrastruktur. Dialog, samverkan och förankring är därmed viktiga delar i arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om dialog och samverkan i arbetet med grön infrastruktur.¹⁰ Många länsstyrelser har bildat referensgrupper, hållit workshops och/eller ordnat regionala möten och konferenser för att nå ut till olika aktörsgrupper. Huvuddelen av länen bjuder också in berörda aktörer att lämna synpunkter på ett utkast av sina handlingsplaner.

Arbetet med grön infrastruktur kommer att innebära behov av fortsatt och fördjupad dialog och samverkan mellan länsstyrelsen och berörda aktörer i landskapet. De insatsområden som beskrivs i handlingsplanerna kommer i vissa fall endast att peka ut viktiga inriktningar att arbeta vidare med, och här kommer en dialog kring konkreta åtgärder behöva ta vid när en första version av handlingsplanerna har fastställts.

Vad är det för skillnader och likheter mellan regionala handlingsplaner för grön infrastruktur och regionala landskapsstrategier?

Arbetet med regionala landskapsstrategier var en föregångare till arbetet med grön infrastruktur och hade liknande utgångspunkter. Grundtankarna är likartade men begreppet grön infrastruktur har mer internationell bakgrund med stöd från EU och Europeiska kommissionen.¹¹ Dessutom är satsningen på grön infrastruktur mer omfattande, med gemensamma riktlinjer för handlingsplanerna, nationell koordinering, ett engagemang från många nationella myndigheter och med ett uttalat syfte att förklara kopplingen till landskapets mångfunktionalitet för produktion av både biologisk mångfald och ekosystemtjänster i ett föränderligt klimat.

Grön infrastruktur och naturvårdsinsatser

Kommer naturvårdsinsatser att koncentreras till värdetrakter hädanefter?

Handlingsplanerna beskriver regional prioritering, där det framgår om och hur insatser bör prioriteras i förhållande till tätheten för en viss naturmiljö i landskapet. Under lång tid har en fragmentering av naturmiljön skett och på många håll upprätthålls inte biologiska mångfald längre genom förvaltning av enskilda värdekärnor. För att bevara mer krävande arter behöver vi identifiera landskap med höga tätheter av lämpliga livsmiljöer (värdetrakter) och prioritera insatser eller hänsynstaganden i brukandet inom dessa för att stärka biologisk mångfald.

¹⁰ <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/gron-infrastruktur/vagledning-dialog-samverkan-gi-arbetet-2017-06-29.pdf>

¹¹ Europeiska kommissionen (2016). Green infrastructure.
http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/index_en.htm

Även i fortsättningen finns det dock behov av insatser i hela landskapet. Värdeetrakter är ett underlag bland många andra som ska ligga till grund för dialog och samverkan om prioriteringar av insatser.

Grön infrastruktur i prövning och planering

Vad är det för skillnader och likheter mellan grön infrastruktur och grönstruktur?

Grön infrastruktur beskriver naturens nätverk i landskapet, med preciseringar av olika funktioner för olika ekologiska processer och ekosystemtjänster. Grönstruktur är ett begrepp som används i fysisk planering för att beskriva en kommun eller en regions grönområden. Traditionellt sett har kommunala grönstrukturplaner i första hand fokuserat på grönområdets sociala värden. Grönstrukturplanering inkluderar numera dock ofta ekologisk funktionalitet för olika arter samt olika ekosystem-tjänster som tillhandahålls av grönytorna.

Förhoppningen är att satsningen på grön infrastruktur ska bidra till att grönstrukturplaner i framtiden beaktar en större bredd av ekologiska funktioner, till exempel organismers möjlighet att leva i och förflytta sig mellan gräsmarker eller träd, eller hur behovet av rent vatten och badplatser kan tillgodoses i planeringen utan risk för översvämning. De regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur lägger en grund för att kunna prioritera vilka strukturer som är viktigast att beakta i den kommunala planeringen. I många län innehåller handlingsplanerna insatser för att i samråd med berörda kommuner beskriva hur de regionala handlingsplanerna kan användas i kommunal planering av grönstruktur och bebyggelse.

Är nästa steg att ta fram lokala handlingsplaner för grön infrastruktur?

Det finns inga sådana krav eller planer, men en kommun kan ta fram kommunala planer om de önskar göra det. Det är viktigt att relevanta underlag som beskriver grön infrastruktur beaktas i den kommunala planeringen. Det finns många goda exempel på kommuner som integrerat landskapets gröna infrastruktur i sin fysiska planering, ofta med stöd av moderna grönstruktur- och naturvårdsplaner.^{12 13 14 15}

Vad har de regionala handlingsplanerna för juridisk status i den fysiska planeringen?

¹² Malmö stad. www.malmo.se/biodiverCity

¹³ Klövervallar på kommunal åkermark, Örebro och Uppsala. <http://www.unt.se/nyheter/upsala/far-finare-och-gronarestad-3855031.aspx>

¹⁴ Sollentuna kommun, i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet och Calluna. <https://www.sollentuna.se/sv/uppleva--gora/parker-ochlekplatser/blomrika-grasytor/>; <https://www.sollentuna.se/globalassets/uppleva-ochgora/natur/blomrika-grasytor-informationshafte.pdf>

¹⁵ Naturvård i Upplands Väsby. Planen innehåller riktlinjer för hur den kommunala marken ska skötas för att gynna biologisk mångfald. <http://www.upplandsvasby.se/bygga-bo-och-miljo/naturvardparker/naturvard.html>

Grön infrastruktur är inte ett begrepp som används i lagstiftningen som styr den kommunala planeringen (bl.a. miljöbalken och plan- och bygglagen). Fungerande nätverk av natur är dock en förutsättning för att säkerställa en god livsmiljö för människor idag och i framtiden, vilket är ett av syftena med plan- och miljölagstiftningen. De kunskapsunderlag och prioriteringar som beskrivs i handlingsplanerna är viktiga underlag för bedömningar och avvägningar som ska ske vid tillämpning av miljöbalkens grundläggande hushållningsbestämmelser (3-4 kap miljöbalken), som ska tillämpas i den fysiska planeringen.

Påverkar handlingsplanen det s.k. kommunala planmonopolet?

Enligt plan- och bygglagen är det kommunernas angelägenhet att planera för huvuddragen i hur mark och vatten i kommunen ska användas och handlingsplanerna ändrar inte på det.

Tanken är att kommunen vid framtagande av översiktsplaner och detaljplaner ska vidareutveckla kunskap och planera för åtgärder som bland annat kan stärka den gröna infrastrukturen, med utgångspunkt i den mer övergripande regionala bilden i handlingsplanernas nulägesbeskrivning. Handlingsplanernas beskrivning av mål för geografiska eller tematiska insatsområden kan i vissa fall ge stöd för hur dessa regionala ställningstaganden kan omhändertas på lokal nivå. Det är värdefullt att handlingsplanerna i dessa delar utgår ifrån kommunens möjligheter och egna prioriteringar. I kommunernas arbete med beslut, planering, tillsyn och förvaltning av mark- och vattenområden finns också stort utrymme för preciserad hänsyn.

Måste kommunen i sin översiktsplan redovisa hur översiktsplanen förhåller sig till den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur?

Det finns inget specifikt krav på att kommuner ska redovisa hur man i översiktsplaneringen tagit hänsyn till regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. En översiktsplan ska dock beskriva hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling. Handlingsplanerna kan ge stöd för en sådan beskrivning när det gäller den ekologiska dimensionen av begreppet.

Får man exploatera i värdeetrakt?

Värdeetrakter har ingen juridisk status och utpekande av värdeetrakter innebär därmed inget förbud mot exploateringar.

Handlingsplanerna innehåller underlag som kan behöva beaktas vid tillämpning av miljöbalkens hänsynsregler och hushållningsbestämmelser. En grundprincip är att valet av plats ska vara lämplig för att ändamålet med åtgärden ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Detta innebär att ett värdefullt område i en värdeetrakt i vissa situationer kan komma att värderas högre än om det legat utanför värdeetrakt. Det är dock mål och syfte med värdeetrakten som bör vara det centrala vid avvägningar i olika beslut. I exempelvis en värdeetrakt för ädellövträd bör extra hänsyn till just

ädellövträden vara i fokus, i en värde-trakt för vatten så är det istället den detaljerade beskrivningen av behoven av insatser för att bevara vattnets kvaliteter som bör vara centrala.

Grön infrastruktur i förvaltning och vid brukande av mark

Hur påverkar handlingsplanen mina möjligheter att bruka min skog eller bedriva min verksamhet?

Handlingsplanerna innebär inga förändringar av markägares eller verksamhetsutövers rättigheter och skyldigheter, men ger stöd åt prioriteringar i mark- och vattenanvändning. Handlingsplanerna ger möjlighet att uppmärksamma samband i landskapet och anpassa den hänsyn som ska tas så att den blir mer effektiv. För vissa kvaliteter som identifierats som särskilt viktiga kan länsstyrelsen föreslå åtgärder i handlingsplanen. I dialog och samverkan med markförvaltare kan länsstyrelsen även undersöka vilka möjligheter som finns att säkerställa ett långsiktigt bevarande av denna kvalitet. Ofta handlar det om stärkt hänsyn där kvaliteterna finns. En förutsättning för detta är att utgå från de möjligheter som landskapets aktörer har att bidra utifrån sina egna processer och förutsättningar.

Vad får man göra eller inte göra om ens fastighet ligger inom en värde-trakt?

Utpekande av värde-trakter innebär i sig inga nya formella krav på förvaltningen av mark och vatten. Värde-trakter beskriver ansamlingar av värden i landskapet. Hur denna kunskap påverkar brukande beror på markägarens eller förvaltarens engagemang och förutsättningar att inom sin verksamhet engagera sig och bidra till grön infrastruktur. Åtgärder som riskerar att väsentligt ändra naturmiljön ska enligt lagstiftningen alltid föregås av myndighetssamråd. I sådana ärenden finns det naturligtvis utrymme att ta hänsyn i enlighet med handlingsplanernas syften.

I handlingsplanerna kan geografiska eller tematiska insatsområden preciseras för att tydliggöra hur värden kan utvecklas i landskapet. Ibland föreslås insatser för att stärka situationen inom värde-trakter som är tänkta att åtföljas av dialog och samverkan om hur olika samhällsinsatser gemensamt kan verka för att nå gemensamma mål.

Påverkas medel till ersättningar och stöd, till exempel för naturbetesmark, slåtteräng eller plantering av ädellövskog?

Handlingsplanerna påverkar i sig inte rätten till ersättningar för olika skötselåtgärder inom befintliga ersättningssystem för löpande förvaltning av värdefulla områden. Vissa slags marker, till exempel traditionella naturbetesmarker och slåtterängar kommer alltid att vara värda att bevara på grund av sin höga mångfald, kulturtradition, sina unika arter och för att de bidrar med viktiga ekosystemtjänster som pollinering.

De regionala handlingsplanerna ger vägledning om var värdefulla områden finns och var de ligger särskilt tätt i landskapet. Det är en förhoppning att handlingsplanerna ska tydliggöra behov av samplanering och underlätta

prioritering av insatser. Detta innebär att handlingsplanernas underlag kan komma att användas för många olika prioriteringar, bland annat rådgivning och fördelning av vissa riktade medel eller projektstöd, till exempel inom den lokala naturvårdssatsningen (LONA) eller lokala vattenvårdsprojekt (LOVA).

Hur ser kopplingen ut mellan grön infrastruktur och renskötsel?

Grön infrastruktur är en förutsättning för en fungerande renskötsel. En fungerande grön infrastruktur i renskötselområdet upprätthåller viktiga funktioner inom renskötseln såsom bete och betesro, ger renen skydd för väder, vind och insekter samt möjliggör årstidsbunden förflyttning mellan betesområden.

Hur kan renen vara en indikator för grön infrastruktur?

Renen kan fungera som en indikator i arbetet med grön infrastruktur. Genom att behålla förutsättningarna för renen att leva och förflytta sig i landskapet upprätthålls även möjligheten för många andra växt- och djurarter att finnas kvar.

Grön infrastruktur och kunskapsbrist

Kan det i handlingsplaner för grön infrastruktur pekas ut värdetrakter om kunskapen om värdena eller arterna saknas?

Värdetrakterna som presenteras i handlingsplanerna identifieras och avgränsas utifrån bästa tillgängliga kunskap, och kommer att behöva justeras och revideras allteftersom kunskapsläget förbättras. Det går inte att redovisa värdetrakter där fördelningen av värden i landskapet inte är känd. I många fall finns dock tillräcklig kunskap för att presentera underlaget med tillräckligt god precision för att det ska vara användbart för prioritering av insatser och hänsyn. De regionala handlingsplanerna kan även precisera behovet av att inventera, utreda och forska där kunskapsbrister finns.